

Нове видання в історико-краєзнавчих дослідженнях сіл Полтавщини

Рец. на: Шинкаренко В.Ф. *Заїчинська долина. Історико-краєзнавчі нариси, спогади* / В.Ф. Шинкаренко. – К. : Видавець Карпенко В.М., 2011. – 248 с.

Рецензоване історико-краєзнавче видання Василя Федоровича Шинкаренка «Заїчинська долина. Історико-краєзнавчі нариси, спогади» можна віднести до рідкісних і унікальних видань, адже написані вони доктором технічних наук, професором, завідувачем кафедри електромеханіки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Здавалося, що може пов'язувати глибоке гуманітарне історичне дослідження із людиною математичного, технічного складу розуму. Насправді, багато що. Талановита людина – талановита в усьому.

В.Ф. Шинкаренко гармонійно поєднує талант інженера, винахідника, вченого в галузі генетичної і структурної електромеханіки та системології з талантом творця, художника, дослідника історії і топоніміки рідного краю – села Заїчинці Семенівського району Полтавської області. В.Ф. Шинкаренко взяв на себе важливу місію – реконструювати і описати найбільш важливі і характерні для своєї рідної місцевості історичні факти і події і тим самим зберегти для прийдешніх поколінь неперервність генетичної пам'яті, яка є основою глибокого поняття Малої Батьківщини.

Рецензована робота є першим ґрунтовним дослідженням майже 400-літньої історії, географії і природи села Заїчинець – одного з найдавніших і найкрасивіших куточків мальовничої та славної Полтавщини. Автором у доступній науково-популярній формі узагальнено свої багаторічні дослідження з історії заселення краю і заснування села, родових традицій і обрядів, походження назв місцевих географічних об'єктів та навколишніх сіл і хуторів, генеалогії родо-водів,

проблем екології села і його довкілля. Зважаючи на зібраний і систематизований В.Ф. Шинкаренко рідкісний історичний матеріал, який розпорошений по різних виданнях, книга виконує функцію унікального енциклопедичного довідника, що містить хронологію основних подій з історії села, тлумачного словника місцевих географічних назв, діалектів і жаргонів, перелік родових прізвищ селян, що мають козацькі корені, списки безвинних односельчан, котрі стали жертвами політичних репресій, Голодомору і періоду нацистської окупації.

Пошук і вивчення достовірних фактів і документів, що засвідчують час виникнення та історію певного краю є роботою доволі копіткою і тривалою. Однак набагато складніше знайти і відтворити історичне минуле невеликих сіл і хуторів, якими багата Україна. Ця проблема залишається актуальною і для академічної науки. Про це свідчить аналіз існуючих енциклопедичних видань і довідників (12-ти томної Української Радянської енциклопедії і енциклопедичного довідника «Полтавщина»), який провів Автор, і дійшов до висновку, що в них, на жаль, відсутня інформація щодо переважної більшості невеликих сіл Полтавського краю. Це і визначило мету дослідження – «зберегти для нащадків історичне минуле свого рідного села, залишити в пам'яті неповторність і багатство навколишньої природи, відтворити унікальність і різноманітність місцевих географічних назв, висвітлити найбільш важливі історичні події» (с. 7).

На нинішньому етапі розвитку історичної науки в Україні актуальність обраної теми дослідження сумнівів не викликає, адже вона

цілком відповідає тенденціям розвитку європейської науки, яка стає все більше антропоцентричною, соціальною і індивідуально орієнтованою. Рецензовану працю написано з позицій мікроісторії – напрямку історичної науки, що вивчає історію через всебічне відтворення життя «маленьких людей» на відносно малих територіях і популяціях минулого (містечко, село, окрема сім'я) з метою вивчення повсякденного життя і ментальності «маленької людини», що традиційно втрачається в історії. Мікроісторичний аналіз передбачає вивчення приватних явищ, що відбувалися в житті окремих людей минулого з метою виявлення основних тенденцій в суспільстві в цілому.

У праці В.Ф. Шинкаренка скрізь видно звичайну людину, окреслену в межах села Заїчинці та її діяльність. Загалом можна сказати, що в центрі роботи Люди – прості селяни, які щиро і віддано люблять свою Землю, надзвичайно трудолюбиві, щирі, чесні і закохані в свій рідний край, сповідують сімейні цінності, бережуть людські відносини та слідуєть давнім традиціям, які передаються з покоління до покоління.

Книгу Автор присвятив світлій пам'яті своїх батьків – Ганни Василівни і Федора Антоновича Шинкаренків – потомственних заїчинців, котрі чесно прожили своє нелегке земне життя, і, незважаючи на тяжку долю, зуміли поставити своїх дітей на ноги та привити їм любов до Природи і рідного краю.

Як бачимо з передмови до книги, ідею її написання, дослідження про історичне минуле рідного краю, родовід, В.Ф. Шинкаренко виношував давно (с. 6). Поштовхом до цього стали трагічні для історії свого краю події початку 70-х років ХХ ст., які були пов'язані з державною програмою меліорації заболочених територій. Наслідком цього експерименту стали зміна довкілля, руйнування традиційного устрою і побуту людей, порушення гармонійного співіснування людини і природи, міграції, забуття традицій і втрата історичної пам'яті.

Рецензована книга є результатом узагальнення власних багаторічних пошукових досліджень Автора, основною метою якого було висвітлення історії рідного села. Це і книга роздумів над його минулим, сучасним і майбутнім; і спроба наукового дослідження неповторного розмаїття місцевих географічних назв і своєрідної місцевої мови селян. Це й збірка ліричних

замальовок, навіяних спогадами про неповторну красу навколишньої природи; це й намагання узагальнити відомості про глибокі коріння свого заїчинського родоводу; і застереження про неминучість катастрофічних наслідків техногенного втручання людини в природу. Також це книга пам'яті односельчанам, які стали жертвами репресій, тяжких наслідків Голодомору 1932-1933 років та періоду нацистської окупації.

Структурно в праці виділено три частини. Перша – присвячена історії, географії і топоніміці Заїчинської долини. У цій частині також містяться відомості про перебування в Заїчинцях Тараса Шевченка в липні 1845 року. В другій – висвітлено історію родоводу Автора. Третя – своєрідна енциклопедія історичних фактів, географічних назв та антропологічних даних, де також можна знайти тлумачення слів, які в тексті книги виділено курсивом. Крім того, у праці міститься хронологія основних подій з історії села Заїчинці. «Родзинкою» рецензованої роботи є короткий тлумачний словник місцевих діалектів і жаргонів (містить маловживані та специфічні слова, що відтворюють місцеву розмовну лексику селян у 1950-1970 рр., а також слова, тлумачення яких не співпадає з літературними або загальноновживаними значеннями).

Наприкінці праці подано перелік прізвищ односельчан, які входять до Реєстру Війська Запорозького 1649 року та списки реабілітованих жертв політичних репресій, жертв Голодомору по Заїчинській сільській Раді та жертв періоду нацистської окупації 1942-1943 років. Важливим є те, що наприкінці роботи вміщено бібліографічний покажчик літературних джерел про село Заїчинці.

Книга становить собою джерелознавче видання, тому що в її основу покладено спогади Автора та його батьків, родичів, друзів та ін. В роботі залучено такий напрям історичних досліджень, як усна історія, що інтенсивно розвивається з другої половини ХХ ст. Зокрема, використано такі методи дослідження усної історії, як глибинні інтерв'ю (спогади) біографічного характеру, за допомогою яких здійснюється фіксування суб'єктивного знання окремої людської особистості про епоху, в якій вона жила.

У праці містяться унікальні і рідкісні світлини Автора, його родини, друзів, односельчан. Всі вони становлять родинний архів В.Ф. Шинкаренка,

що передається від старшого покоління до молодшого. Ці світлини – це унікальні свідки минулого, з яких на нас дивляться мешканці Заїчинців. Вважаю за доцільне процитувати підпис під однією зі світлин, де сфотографовано старшу сестру Євдокію, яка «генетично була запрограмована на добро, любов до людей і тривалі родинні щастя» (с. 135). З цього напису видно наскільки Василь Федорович Шинкаренко закоханий у свою родину, Землю, рідне село і його людей. Саме керуючись і цією любов'ю і пошаною до своїх односельчан було і підготовлено це важливе й рідкісне історико-краєзнавче видання.

Завдяки світлинам картин Автора, розміщених у книзі, стало відомо про його талант художника. Портрети «Мої батьки» і живописні пейзажі Заїчинської долини та інші стали центром експозиції на виставці образотворчого та прикладного мистецтва викладачів, студентів і випускників кафедри електромеханіки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» у 2006 році.

Світлини вишитих «хрестиком» рушників мами Автора книги теж є в дослідженні (с. 166). На них в строгій симетрії орнаментів, різноманітності сюжетів і композицій втілено мрії про щастя і долю своїх дітей. Дочка Василя Федоровича Шинкаренка Світлана успадкувала від своєї бабусі мистецтво вишивати. Її художні твори вражають вишуканим колоритом барв і різноманітністю сюжетів. Світлини цих справжніх витворів мистецтва теж є в книзі (с. 171).

Отже, рецензована праця В.Ф. Шинкаренка «Заїчинська долина. Історико-краєзнавчі нариси, спогади» відзначається актуальністю, багатою джерельною базою та спирається на останні досягнення сучасної історичної науки. В.Ф. Шинкаренко порушив багато важливих питань, які до цього часу не були належним чином висвітлені у вітчизняній історичній науці.

Зважаючи на це, робота в першу чергу буде цікавою односельчанам і тим, хто живе на заїчинській землі, і, передусім, тим, хто покинув рідне село, але не забуває про свою малу Батьківщину. Книга буде корисною також для дослідників історії рідного краю, тому що вона є прикладом для здійснення власних історичних досліджень і встановлення генеалогії свого роду. Наукове дослідження буде спонукати інших краєзнавців до вивчення, примноження і збереження історії своїх сіл, хуторів і родоводів. Безумовно, що книга сприятиме відродженню одного з найкрасивіших і найстаріших сіл Полтавщини – Заїчинець Семенівського району Полтавської області, а також формуванню почуття національної гордості і патріотизму.

Актуальність даного історико-краєзнавчого дослідження зростає ще й тому, що нині піднімається питання про перевидання фундаментальної енциклопедичної праці «Історія міст і сіл Української РСР», що складається з 26 томів у новій редакції (із змінами та доповненнями). Попередні томи було опубліковано протягом 60-70-х років ХХ ст. Роботу з підготовки видання до друку покладено на Національну спілку краєзнавців України. Робота В.Ф. Шинкаренка «Заїчинська долина. Історико-краєзнавчі нариси, спогади» може слугувати цінним матеріалом для підготовки енциклопедичної довідки про одне із старовинних сіл Полтавщини.

Рецензоване історико-краєзнавче видання заслуговує на схвалення, з нею варто ознайомитися як широкому колу вчених, так і пересічним громадянам. Книга розрахована на педагогів, науковців, істориків, краєзнавців, студентів, музейних працівників і всім, хто не байдужий до історії і майбутнього українського села. Робота написана зрозумілою мовою, без застосування складних дефініцій і маловідомої наукової термінології. Це дає можливість книзі бути доступною, зрозумілою і корисною.